

1. Балаларга заттың жауаптарының, адамның денесінің бөлшектерін атауының және олар неге қажет екендігін үйрету. Мысалы, қолың-жақты қол алуарыңу үшін қажет; Аяқ киім бірте не үшін қажет? – оны байлап, аяққа оны еңін жүру үшін керек екендігін айту арқылы ойнау қабілеттерін дамытамыз.

2. Табиғаттың процесі кезінде де – ойын элементтерін аяқару арқылы балалардың ойын, аяқарата білу сәттерін оғу керек. Мысалы: той-астық, суыма-сымақ, тамак-дәмді, қанжыт – т.б.

3. Балаларға заттардың үлке элементтерін аяқарата білу үшін – ойын арқылы үйретеміз.

Мысалы: «Ис отыра!» ойыны, «Кателесей ай» ойыны.

4. Ойын арқылы – заттардың аттарын, олардың неге қажет екенін дұрыс айтып, аяқарата білуін үйретеміз. Мысалы: «Кімге не керек ойыны?»

Бұл ойын арқылы бала қажетті заттарын таққан, аяқарата білуіне, оған түсінігін дамытуға үлкен сәттігін тағдыр.

5. Жеміс-жидектерін дұрыс аяқарата білу үшін – оларды көрсетіп, атауын дұрыс айтып, олардың дәмін, түсін аяқарата алулары үшін – ойындар өткізу баланың санасының және сезім қорының кеңісін ықпалымен тағдыр. Мысалы: «Бұл не?», «Дәмнен тап» ойындары.

6. Этикалық маңызы бар ойындарды да көрсетіп тұру қажет: «Жақсы деген не?», «Жаман деген не?», Мысалы: «Аяқарата біл» ойыны. Бұл ойында балалар – мысалы: «Тама бала» мен «Салма не?» баланың киімдерін дұрыс таңдауырады. Этикалық ойындар арқылы балалар жақсы-жаманды, нәсіл баланың болды-немі жасауға болмайды, тағы басқалардың аяқарата білуге және сәттік қорының көбісіне, төрел ойнау қабілеттерінің оғуіне үлкен ықпал етеді.

7. Баланы ой-ерісін, ойнау қабілетін дамытуға-табиғат аясында өткізген ойындардың әсері өте зор. Мысалы: айналдағы ағаштар, оның жапырақтары, гүлдерінің түсін немесе үлкен-кішісіне, кішісінің барын немесе жоғын тағы басқалары сезініп көруге болады.

8. Баланы әртүрлі бағдарға жүргізіп үйрету-түрлі ойындар арқылы қалыптасуды.

Мысалы, алға-артқа айналдып жүру, жақ-жағын бағдарлау арқылы-он жақтарында не бар, он жақтарында не бар, жоғарғы жақтары мен төменгі жақта немі көріп тұр, осыларды сұрау арқылы сәттік қорларын, ойнау қабілеттерін дамытамыз.

9. Тәрбиелі балалармен адамның дене мүше бөлшектерінің атауымен дұрыс айтып, олардың ойындар өткізу арқылы-балалардың дене бөлшектерін аяқарата білу, ойнау қабілеттері мен сәттік қорларын дамытуға әсер етеді. Мысалы, «Тура тап» ойыны.

10. Дене шынықтыру, оғу сәттерде де музыкаға қосылып дене қозғалыстарын жасау-балаларға жағымды әсер береді. Мысалы, оғу-оғуға, алға-артқа, қолыңды көтер, аяққаңды бас, т.б.

11. Құлақшасты жуандыру, қанжырау, ұйықтау да – баланың дамуына үлкен әсері бар.

Мысалы, қандай суда жуандыру керек, үтіне мезгілге қарай қандай киімдер киуге керек: күз, қыс мезгілінде – жылы, қалың киімдер; ал жаз, көктем мезгілдерінде – жеңіл, жұқа киімдер киуге, құлақшасты қалай жақпау керек т.б.

12. Ойнау процесі кезінде – бала заттың, көріп тұрған нәрсенің тек атауын ғана білмей, оның түр- түсін де, айырмашылығын да аяқарата білуіне – ойын түрлерінің үлкен сәттігі бар. Мысалы, жақ-жауарлар суретін немесе басқа да заттардың, ойынықтардың суреттерін көрсетіп ойын ойнағанда – тәрбиелінің басты қолың сұрағы: «Ол қандай?». Мысалы, аю-үлкен, түсі-ақ, аяғы, қолы бар: мамыр мешені – кішкентай, түсі-қызыл, дөңгелектері бар т.б.

13. Ойнаулардың ішінде-балалардың ойынықтарды, текшелерді құрастыру ойыны – баланың таңымдық, ойнау қабілеттерінің дамуына үлкен әсері бар. Мысалы, мозайка, кубжктері құрастыру, домно т.б.

14. Ойын арқылы – табиғат құбылыстары да баланың сезіну, аяқарата білу мүмкіндіктерін ашады. Мысалы, қыс мезгілінде- ақсала соғу (көлеміне қарай, ретімен): көктем мезгілінде – гүлдері, жапырақтарды қолдану арқылы ойнау.

Міне, ерте жастағы балалар ойындары – башында жүрген кезінде қызығушылығын жоғалтпайды, тек олардың маңызы мен сипаты ғана өзгереді. Сондықтан да, ойынықтарды қолдануға түсініп ойнау – маңызы өте үлкен іс.

Қорыта келгенде

Кез-келген ойынық тәрбиелен бірге – оның балаға адамгершілік қасиеттері қалыптасуының алғашқы баспадықтары екенін ұмытпауға тиіспіз.

Ойының тәрбиелік мәні арқылы – баланың шығармалы болуы, тәрбиелісінің, ата-анасын қасындағы балаларды сыйлауға, жақсы көруге, қоршаған ортаға қызығушылықпен қарауы- баланың бөлшектеріміздің болашағына жарқын жол ашады.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Өтетілеусов Е. Балақай. Алматы қ.: Жалын баспасы, 1986 ж.